

EÖTVÖS JÓZSEF COLLEGIUM, NAGYKLUB
1118 BUDAPEST, MÉNESI ÚT 11-13.

XIII.

JUVENÁLIA

2026. MÁJUS 8.

PROGRAM – ÉS ABSZTRAKTFÜZET

PROGRAM

10.00-10.15 megnyitó

műinterpretációk

szekcióelnök: Szabadhegyi Anna

10.15-10.45 Maróti-Agóts Mátyás (magyar alapszak), „Másnapra ez az ország felszáradt”. Politika és történelemszemlélet Bereményi Géza *Frontátvonulás* és Csengey Dénes *Mélyrepülés* című műveiben

10.45-11.15 Kodácsy Anna (angol-magyar osztatlan tanárszak), „A ló s az eb beledöglénének, / az ember beleszokik”. Szabadságélmény Kányádi Sándor *Függőleges lovak* című kötetében

11.15-11.45 Harangi Benedek (magyar alapszak), „mit tehet az ember, ha »a jövő alattomos, a múlt felidézhetetlen, a hétköznapi élet működése pedig kiszámíthatatlan lett«?” Korporeális szolidaritás Krasznahorkai László *Az ellenállás melankóliája* című regényében

nyelvtudomány

szekcióelnök: Ballagó Júlia

11.45-12.15 Virág Máté Gergely (szabad bölcsészet alapszak, elméleti nyelvészet specializáció), A narancs(sárga) és a rózsaszín alapszínnévi státuszának kérdése a magyarban

12.15-13.15 ebédszünet

PROGRAM

irodalom- és kultúratudomány

szekcióelnök: Hajdu Ildikó

13.15-13.45 Tóth Anna Zsuzsanna (skandinavisztika alapszak), „Ment, mendegélt, végre megpillantott egy kacsalábon forgó kastélyt”. A madárlábon forgó varázsvárak megjelenése a XIX. századi folklórgyűjtésekben

13.45-14.15 Gróf Laura Fanni (angol-magyar osztatlan tanárszak), Egy szó után jön a másik – így születik a hatalom. Kánya Emília *Néhány szó a nőnem érdekében* és Gyulai Pál *Írónőink* című cikkeinek értelmezése az „Írónővita” tükrében

14.15-14.45 Vincze Szabolcs (magyar alapszak), „Pletyka, világnézet, belletrisztika [...] az új nő titokzatos szabadkőművessége”. Az új nőtípus ábrázolása Szentkuthy Miklós *Prae* című regényében

14.45-15.15 kávészünet

15.15-15.45 Bagdi Zénó Zorán (magyar-történelem osztatlan tanárszak), „De mondd, a mű, – az megmaradt?” Radnóti Miklós kanonizációjának körülményei

15.45-16.15 Kő Rózsa Mária (magyar alapszak), „Saját tiszta módszere saját maga megszüntetéséhez vezet”. Erdély Miklós *Kollapszus orv.* című kötete és a huszadik századi természettudományos gondolkodás

ABSZTRAKTFÜZET

MARÓTI-AGÓTS MÁTVÁS

magyar alapszak

„Másnapra ez az ország felszáradt”. Politika és történelemszemlélet Bereményi Géza *Frontátvonulás* és Csengey Dénes *Mélyrepülés* című műveiben

Bereményi Géza és Csengey Dénes életműve is szorosan összefonódott a magyarországi rendszerváltással. Mindkettejüknél központi motívum a fiatal értelmiségi szembesülése az államszocializmus kudarcával, valamint az ezt követő útkeresés, melynek kulcsfontosságú eleme a történelmi előkép iránti vágy.

A *Frontátvonulás* és a *Mélyrepülés* (melyeket Cseh Tamás társalkotói szerepe is összeköt) karakterei, Vizi és Ecsédi, valamint Novák egyaránt ebbe a sémába illeszkedő kísérletet tesznek - céljuk „a telivér, érvényes, követhető cselekvési program” (Csengey 1988b: 151.). Mindkét mű tetőpontja forradalmi aktus: Vizi és Ecsédi véget vetnek az „indulósi játék[nak]” (Bereményi 1983), Novák végre megszólal a „kipróbálatlan hangfekvésben” (Csengey 1988a).

Kutatásomban Walter Benjamin *A történelem fogalmáról* című esszéjének segítségével vizsgálom a karakterek idáig, „a gyűlölet[ig] és [...] az áldozatkészség[ig]” (Benjamin 1980: 969.) vezető útját, különös tekintettel személyes történelemszemléletük alakulására. Elemzem ezenkívül – felhasználva Karl Marx distinkcióját a „polgári forradalmak” és „proletárforradalmak” között (Marx 1962: 108.) – a Viziék és Novák által elérni vágyott változások céljait és struktúráját, kitérve az ezek és a kortárs reformmozgalmak között felfedezhető párhuzamokra is.

A kutatás interdiszciplináris megközelítést alkalmaz. A szövegek összehasonlító elemzéséhez elengedhetetlen a politikafilozófia és a recepcióelmélet, Csengey közéleti szerepvállalása pedig indokoltá teszi a történeti források beemelését is.

Bibliográfia:

- Benjamin, Walter. „A történelem fogalmáról”. In Walter Benjamin, *Angelus Novus. Értekezések, kísérletek, bírálatok*, fordította Bence György, 961–974. Békéscsaba: Magyar Helikon, 1980.
- Bereményi Géza. *Frontátvonulás. Hungaroton Krém*. leirat: Cseh Tamás Archívum. 1983. <https://csehtamasarchivum.hu/lemezgyujtemeny/frontatvonulas>. Elérés: 2026. 04. 28.
- Csengey Dénes. *Mélyrepülés. Hungaroton*. leirat: Cseh Tamás Archívum. 1988a. <https://csehtamasarchivum.hu/lemezgyujtemeny/melyrepules>. Hozzáférés: 2026. 04. 28.
- Csengey Dénes. „...és mi most itt vagyunk”. In Csengey Dénes, *A kétségbeesés méltósága*, 5–162. Budapest: Magvető, 1988b.
- Löwy, Michael. *Fire Alarm. Reading Walter Benjamin's „On the Concept of History”*. Fordította Chris Turner. London: Verso, 2005.
- Marx, Karl. „Louis Bonaparte brumaire tizennyolcadikája”. In Karl Marx és Friedrich Engels, *Művei 8*, 105–196. Budapest: Kossuth Könyvkiadó, 1962.

KODÁCSY ANNA

angol-magyar osztatlan tanárszak

**„A ló s az eb beledöglenének, / az ember beleszokik”.
Szabadságélmény Kányádi Sándor *Függőleges lovak*
című kötetében**

Az előadás a szabadság megjelenésének kérdését vizsgálja Kányádi Sándor *Függőleges lovak* című, 1968-ban megjelent kötetében. A költő recepciójában ezt a kötetet a hatvanas évek átmeneti korszakához sorolják, amelynek végén (*Fától fáig*, 1970), Pécsi Györgyi szavaival élve, kialakul az „összetéveszthetetlen kányadis stílus”. Kányádi költészetében többször jelenik meg a szabadság, de az elemzők csak a hetvenes évektől hozzák be ennek kérdését (szabad nyelvhasználat, identitásjelző szimbólumok felvállalása), korábban nem térnek ki a jelentőségére. Felmerülhet a kérdés, hogy érdemes lenne-e nagyobb figyelmet szentelni a szabadság témájának, annak fogalma felől közelíteni a kötet verseihez. A kutatás erre a kérdésre keresi a választ, bemutatva, hogy a szakirodalomban erre az időszakra tett eszköztár-változás, illetve a hatvanas évek Erdélyének történelmi és politikai kontextusa hogyan motiválja, hogy a szabadság mint állandó hiány, kimondatlanul is realizálódni tudjon a kötet verseiben.

Az elemzés a szabadság megjelenítésére használt poétikai eljárásokra, szimbólumokra, különösen a statika és dinamika ellentétére összpontosít, valamint a témák artikulálásához használt eszközöket, legfőképpen az összetett időkezelést vizsgálja. Előbbi a mozdulatlanság és a mozgás, bezártság és kitörés, némaság/(el)hallgatás és megszólalás/lázadás ellentétpárjaira épít, amelyeken keresztül válik érzékelhetővé a szabadság, vagy éppen annak a hiánya.

Az előadás célja, hogy megmutassa, hogyan jelentkezik a *Függőleges lovak* című kötet verseiben a szabadság iránti vágy, és miként lépnek ezek a versek egymással diskurzusba a kötetben.

A kutatás mellett érvel, hogy a megjelenő eszközök, témák a szabadságot alapvetően a korlátozottság felől teszik elérhetővé; hiányként, feszültségként, illetve a megszokottból való kilépésként jelenítik meg a kötetben, sokszor az említett ellentétpárokon keresztül.

Bibliográfia:

Cs. Gyimesi Éva. „Kányádi Sándor”. In *Tanulmányok Kányádi Sándorról*, szerkesztette Márkus Béla, 118–138. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó, 2004.

Kányádi Sándor. „Líránkról, Bécsben”. *Korunk* 27, 1. sz. (1968): 68–73.

Ködöböcz Gábor. *Hagyomány és újítás Kányádi Sándor költészetében*. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó, 2002, 47–89.

Pécsi Györgyi. *Kányádi Sándor*. Budapest: Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft., 2019, 85–137.

Tasnádi Attila. „Kányádi Sándor: Függőleges lovak”. *Kortárs* 13, 5. sz. (1969): 819–820.

**„mit tehet az ember, ha »a jövő alattomos, a múlt felidézhetetlen, a hétköznapi élet működése pedig kiszámíthatatlan lett«?” Korporeális szolidaritás
Krasznahorkai László *Az ellenállás melankóliája* című regényében**

Előadásomban Krasznahorkai László 1989-es *Az ellenállás melankóliája* című regényét értelmezem a szolidaritás szövegvilágon belüli megvalósulásának kérdése felől.

A recepció főszórá „az ellenállás esélytelenségének” „megrendítően emberi” (Juhász 1990) kinyilatkoztatásának tekinti a regény konklúzióját. Keresztury Tibor kritikájában a regény szereplői számára a „megértést, a szívjóságot, a lehajtott fejű alázatot” tételezi mint alternatíva „az alkalmazkodás függő viszonyához képest”, azonban ez a felvetés nem vezet a korábbiaktól jelentősen eltérő olvasathoz. A Keresztury által körülírt alternatívából kiindulva az együttérzés által meghatározott karakterközi viszonyokat szolidaritásként foglalom össze. A szolidaritás megvalósulását, annak érvényesülni tudó módozatait állítom értelmezésem középpontjába.

A szolidaritás nem intellektuális alapú megvalósulásainak leírásához a korporeális szolidaritás fogalmát használom, Zsadányi Edit Krasznahorkai László *Sátántangó* című regényéről írt elemzését véve alapul. A korporeális szolidaritás nem intellektuális alapokon nyugszik, hanem a szubjektumok testi folyamatainak alapvető hasonlósága által kiváltott, önkéntelen együttérzésként írható le (Zsadányi 2025). Az ellenállás melankóliájának városlakói, például a zenetanár Eszter György és a postás Valuska János egymással alig érintkező nyelvi világokban léteznek, ami fokozza elszigeteltségük, és ezáltal kiszolgáltatottságukat.

Értelmezésem célja az efféle kommunikációs gátak ellenére is megképződő együttérzés leírása, illetve elhelyezése egy tágabb értelmezésben. A fiktív szubjektumok közti szolidaritás elemzése mellett annak megválaszolására is kísérletet teszek, hogy képes-e a megvalósuló szolidaritás a regény világában fennálló rend(ek)re mint sikeres ellenállás hatni.

Bibliográfia:

Juhász Erzsébet. „Egy alapkérdés »levezetése«. Krasznahorkai László: *Az ellenállás melankóliája*. *Híd* 54, 11. sz. (1990): 1160–1165.

Keresztury Tibor. „A hiányzó összefüggés. Krasznahorkai László: *Az ellenállás melankóliája*. *Életünk* 28, 5–6. sz. (1990): 494–497.

Krasznahorkai László. *Az ellenállás melankóliája*. Budapest: Magvető, 2022.

Zsadányi Edit. *Megszólal az alárendelt?* Budapest: Balassi, 2025, 44–66.

VIRÁG MÁTÉ GERGELY

szabad bölcsészet alapszak, elméleti nyelvészet specializáció

A narancs(sárga) és a rózsaszín alapszínnevi státuszának kérdése a magyarban

A színnevek a mentális lexikon sokat kutatott részei (vö. pl. Berlin–Kay 1969, Földváry 2015). Az ún. alapszínnevek (Basic Color Term, BCT) csoportját több nyelvi tulajdonságuk (közismertség, egytagúság, elvontság, általános használat) határozza meg Berlin és Kay 1969-es kritériumrendszere alapján. Elméletük szerint minden egyéb, a csoportba nem tartozó színnevet a beszélők öntudatlanul is az egyik alapszín árnyalatai, alcsoportjai közé sorolnak. Ez a nem nyelvi stimulusok esetén is megnyilvánul: a beszélők ösztönösebben különböztetik meg a különböző kategóriákba tartozó színeket, mint az egy alapszín alá tartozó „árnyalatokat”, és ez a vizuális memória pontosságára is kiterjed: Hanley (2015) szerint az emberek könnyebben különböztetnek meg két külön kategóriába tartozó elemet, mint ugyanazon kategória alkategóriáiba tartozókat – ezt kategorikus percepciónak (CP, Categorical Perception) nevezzük. A magyar nyelvben a *narancs(sárga)* és a *rózsaszín* összetettsége miatt nem tartozik az alapszínek közé (ellentétben angol megfelelőikkel), több nyelvész (pl. Uusküla–Mari 2007; Földváry 2015; Simigné 2020) azonban felvetette, hogy mégis önállósodni kezdtek, és mára a *sárgától* és a *pirostól/lilától* különálló kategóriát alkotnak.

A kutatásom célja, hogy leteszteljem a kategorikus percepció hatását az előbb említett két színnévre a magyarban, kérdőíves módszerrel. A kutatás során az adatközlők két feladatot kapnak. Az első egy színmegnevezési teszt: a kitöltőknek izolált színmintákat kell megnevezniük a lehető legegyszerűbben. Ezzel azt vizsgálom, hogy a kérdéses színnevek kellően prominensek-e a beszélők aktív szókincsében. Ezt követi a kategóriahatást vizsgáló kísérlet: a kitöltő néhány színmintát lát rövid ideig, majd továbblépés után emlékezetből kell felsorolnia őket. Ezután párokban lát hasonló árnyalatú színmintákat (a két színminta közötti optikai hasonlóság állandó), és mindegyiknél be kell jelölnie, hogy az előbbi feladatrészen melyiket látta a kettő közül. Hanley elmélete szerint a válaszadók sokkal nagyobb pontossággal találják el a helyes árnyalatot, ha annak párja már egy másik alapszínbe tartozik, mint ha mindkettő egy kategória közepén helyezkedik el. Hipotézisem szerint, ha a narancssárga és a rózsaszín valóban önállósult, akkor a *sárga/narancs* és a *piros/rózsaszín* határán hasonló jelenség lesz megfigyelhető.

^[1] Az angol nyelvre eredetileg az alábbi 11 BCT-t állapították meg: *white, black, red, yellow, green, blue, purple, brown, gray, orange, pink*. A magyar nyelvben csak az alábbi 9-re igazak a feltételek: *fehér, fekete, piros, sárga, zöld, kék, lila, barna, szürke*

Bibliográfia:

Berlin, Brent – Kay, Paul 1969. *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*. University of California Press, Berkeley and Los Angeles.

Földváry Melinda 2015. *Magyar alapszínnevek*. https://www.szinkommunikacio.hu/24_03.htm (Letöltés: 2025. 12. 23.)

Hanley, J. Richard 2015. *Color Categorical Perception*. Department of Psychology, University of Essex, Colchester.

Simigné Fenyő Sarolta 2020. *Színek a valóságban, színnevek a nyelvben*. Publicationes Universitatis Miskolcensis, Sectio Philosophica, Miskolc.

Uusküla, Mari – Sutrop, Urmas 2007. *Preliminary study of basic colour terms in modern Hungarian*. *Linguistica Uralica* 43 (2).

TÓTH ANNA ZSUZSANNA

skandinavisztika alapszak

„Ment, mendegélt, végre megpillantott egy kacsalábon forgó kastélyt”. A madárlábon forgó varázsvárak megjelenése a XIX. századi folklórgyűjtésekben

A madárlábon forgó vár motívuma szorosan összekapcsolódik a tündérmesékről alkotott képünkkel, azonban ez az elem a korai gyűjtésekben, többek között Merényi László, Mailáth János, Pintér Sándor vagy Ipolyi Arnold munkáiban, szórványosan és rendszertelenül fordul elő. Az előadásban kiemelt hét kötetből mindössze tizenhét szövegben szerepel, és szinte átfedések nélkül különböző típusú, és típuskombinációjú mesékben jelent meg. Emellett fontos kiemelni, hogy a motívum nem minden korai népmesegyűjtésben jelenik meg, például Erdélyi János, Gaál György vagy Kriza János munkáiban nem találunk rá példát.

Bár a Benedek Elek által kiadott gyűjteményekben számos, kevésbé változatos megjelenítést is találunk (kötetenként átlagosan négy-öt mese, és szinte csak kacsá- illetve kakaslábon forgó palotáról van szó), azonban ezek sokszor korábbi gyűjtések átdolgozásai, és nem egy alkalommal utólag kerültek bele a szövegekbe, a mese forrásában még nem szerepeltek.

Előadásomban a XIX. század végén gyűjtött korai folklóranyagokban szereplő várak megjelenítésmódja, a kapcsolódó szereplők és események összehasonlítását végzem el, figyelembe véve, hogy a megfelelő eszközök hiányában a gyűjtések nem követik pontosan az elhangzott szöveget, tehát sokszor maga a gyűjtő is csiszolt a mesén, az elit kultúra ízlése szerint. Kutatásomban feltárom a motívum illeszkedését a mesék szövegébe, bizonyítva azt, nem válik azok szerves és elválaszthatatlan részévé. Emellett bemutatom, hogy milyen típusú karakterek, illetve helyszínek kötődnek a várhoz. A palota jelenléte néhány kivétellel a valós világból kilépni késztet, egy pokoljárás, égisérő fára való felkapaszkodás, vagy egy igen távoli vidékre való utazás révén. Emellett, attól eltekintve, hogy a várba történő bejutás, illetve a vár megszerzése alapvetően embert próbáló feladat, a várhoz kizárólagosan sem pozitív, sem negatív szerep nem kapcsolódik: hol Tündér Ilona lakik itt, hol pedig a királykisasszonyokat elrabló sárkány.

Domokos Mariann terminológiáját használva kutatás során mindössze „*vertikális szövegvariánsokkal*” (vagyis jelen esetben motívumvariánsokkal) foglalkozom, tehát csak az egy időben, 1846-tól 1891-ig gyűjtött mesék alkotják a forrásbázist.

Bibliográfia:

Domokos Mariann. *Mese és filológia. Fejezetek a magyar népmeseszövegek gyűjtésének és kiadásának 19. századi történetéből*. Budapest: Akadémiai, 2015.

Gulyás Judit. „Mert ha irunk népdalt, mért ne népmesét?”. *A népmese az 1840-es évek magyar irodalmában*. Budapest: Akadémiai, 2010.

Ortutay Gyula. „Variáns, invariáns, affinitás. A szájhagyományozó műveltség törvényszerűségei”. *A Magyar Tudományos Akadémia Társadalmi-Történeti Tudományok Osztályának Közleményei* 9, 3–4 sz. (1959): 195-238.

Propp, Vlagyimir Jakovlevics. *A mese morfológiája*, Budapest: Osiris, 1999.

Voigt Vilmos, szerk. *A magyar folklór*. Budapest: Osiris, 1998.

**Egy szó után jön a másik – így születik a hatalom.
Kánya Emília *Néhány szó a nőnem érdekében* és
Gyulai Pál *Írónőink* című cikkeinek értelmezése az
„írónővita” tükrében**

Gyulai Pál 1858 áprilisában és májusában a *Pesti Napló*ban közölt *Írónőink* című műkritikának tételezett, de társadalombírálatba torkolló cikksorozata heves polémiát váltott ki a korabeli magyar sajtóban, melyet „írónővita” címen jegyez az irodalomtörténet. Bírálatát általánosságban a női írókat, valamint az írásaikat közlő periodikákat vette célba. Számos értelmezés rámutatott, hogy a kritika gondolatmenetét az ideológiai és hatalmi törekvésekből fakadó következetlenség hatotta át, és hogy középpontjában a nemi alapon elkülönülő élettér felfogása, illetve a saját, kritikus pozíciójából fakadó közvéleményformálás állt (vö. Török, 2016). A vitához később, 1863-ban, Kánya Emília, a *Családi Kör* főszerkesztője is hozzászólt. *Néhány szó a nőnem érdekében* című cikksorozatában támadta Gyulai érvelését, állításait és rekonstruálható nézete azonban korántsem mond teljesen ellent a kritikus argumentációjának.

Előadásomban a két cikksorozat politikai beszédmódját, nevelésfelfogását és nőképét vizsgálom a 19. századi magyar sajtó mint művészeti és hatalmi erőter tükrében. Hipotézisem szerint Gyulai bírálatát nem értelmezhető a korabeli, magyar női írók pozíciójának, különösen Kánya Emília szempontjainak figyelembevételével. Az előadás célja, hogy bemutassa a felfejtett tartalmi egyezéseket, ezáltal rávilágítson, hogy Gyulai Pál és Kánya Emília hasonló irodalom- és társadalomkonceptió alapján írta meg érveit. Az egyezések tükrében az írónőség ügye több pusztán elméleti disputánál: politikai kérdéssé válik, amely nem leválasztható a magyar sajtó hasábjain is uralkodó, férfiközpontú irodalmi erőter harcától (Bourdieu, 1994). Elemzésem ezért igyekszik hangsúlyozni a női történeti emlékezés és a láthatóvá tétel fontosságát (Bozsoki, 2021). Az előadás a periodikakutatás módszertani belátásait alkalmazva (Török, 2022), a történeti kontextus figyelembe vételével kíván reflektálni az „írónővita” recepciójának állításaira, feminista perspektívájú értelmezői keretben.

Bibliográfia:

Török Zsuzsa, szerk. *Angyal vagy démon: Tanulmányok Gyulai Pál Írónőink című írásáról*. Budapest: Reciti, 2016.

Bourdieu, Pierre. *Férfiuralom*, szerkesztette Hadas Miklós. Budapest: Replika Kör, 1994, 7–54.

Bozsoki Petra. *A honleányság mint női emancipáció: Kánya Emília alakja és munkássága*. Doktori értekezés, Pécs, 2021.

Török Zsuzsa. „Periodika-tudomány, periodika-kutatás. Az angolszász paradigma”, *Irodalomtörténeti Közlemények* 126, 2. sz. (2022): 221–245.

„Pletyka, világnézet belletrisztika [...] az új nő titokzatos szabadkőművessége”. Az új nőtípus ábrázolása Szentkuthy Miklós *Prae* című regényében

Az új nőnek („New Woman”), írja Martha H. Patterson, számos típusa van: „[...] férfias leszbikus, kollégiumi lány, eugenicista, [...] biciklista, anarchista, kielégíthetetlen vásárló [...] A viták ellenére több millió nő – akár kitartó elszántsággal, akár drámai lendülettel, akár pusztán szükségyszerűségből – nekilátott, hogy megváltoztassa saját életét és a társadalmat” (Patterson 2008, 25). Ez Magyarországon, noha tagadhatatlanul konzervatívabb reakciókkal, de hasonló elképzelések mentén zajlott. Sipos Balázs *Amerika ezeremeletes mennyország* c. könyvében a következőképp fogalmaz: „az új nők életük egy vagy több területén a tradicionális nemi viszonyok [...] helyett új típusú kapcsolatokra törekedtek” (Sipos 2023, 266). Az új nőnek számos irodalmi megjelenítésével találkozhatunk a századforduló idején, maga a fogalom is 1880-as regényekben született meg, terjedt el – gondolok itt Sarah Grand *The Heavenly Twins*-re, Olive Schreiner *Afrikában történetjére* és George Egerton *Keynotes* c. könyvére (Clemons 2016, 2–3).

Mikor Szentkuthy a *Prae*-n dolgozott (1928–1934), addigra már jelentékeny számban jelen voltak az új nők a világ minden részén és néhány új nőtypust is beépített a regényébe. Például Leatrice alakját egy Miss Marian Douglas nevű színésznő a *The Bushrangers* c. film főszereplőjének egyik képéről mintázta. Hogy emellett még mi ihlette a szerzőt arra ezt felelte „Ihlető volt a modern divat (itt van egy album, amely a *Vogue* folyóirat divatképeit mutatja be 1920-tól 1980-ig). [...] Az emberekre mélységesen jellemző, mit viselnek, hogyan viselik. Egy kor divatja egyszerre frivolitás és hitvallás” (Szentkuthy 1988, 327).

Előadásomban arra keresem a választ, hogy a nőkről szóló 1930-as, '40-es évekbeli diskurzusba miként kapcsolódik be a *Prae*, milyen nőábrázolásokkal dolgozik az új nő típusai (a „new woman”, a „Neue Frau” és a „modern nő”) felől nézve, és ezen ábrázolások milyen kapcsolatban állnak a korabeli társadalmi viszonyokkal a nők helyzetét illetően?

Bibliográfia:

Clemons, Vicente Edward. *The New Woman in Fiction and History: From Literature to Working Woman. Electronic Theses & Dissertations* 76. Pittsburg: Pittsburg State University, 2016, <https://digitalcommons.pittstate.edu/etd/76>. (Hozzáférés: 2026. 04. 10.)

Patterson, Martha H., szerk. *The American New Woman Revisited. A Reader, 1894–1930*. New Brunswick, New Jersey, London: Rutgers University Press, 2008.

Sipos Balázs. „Amerikai ezeremeletes mennyország”. *Amerika és az amerikanizmus a Horthy-kori nyilvánosságban*. Budapest: Napvilág Kiadó, 2023.

Szentkuthy Miklós. *Prae*. Budapest: Magvető, 1980.

Szentkuthy Miklós. *Frivolitások és hitvallások*. Budapest: Magvető, 1988.

BAGDI ZÉNÓ ZORÁN

magyar-történelem osztatlan tanárszak

„De mondd, a mű, – az megmaradt?” Radnóti Miklós kanonizációjának körülményei

Radnóti Miklós megítélése a köztudatban máig stabil kanonikus pozíciót tükröz. Bár a 2020-ban bevezetett Nemzeti Alaptanterv a „portrék” kategóriából a „metszetek” közé sorolta át a szerző verseit, a szöveggyűjtemények és tankönyvek összességében ugyanannyi művet közölnek tőle, mint korábban. Emellett az emelt szintű magyar nyelv és irodalom érettségi szóbeli követelményeiben évek óta állandó tételként szerepel eclogaköltészete. 2024-ben, halálának 80. évfordulója alkalmából az országszerte megrendezett eseménysorozatok tovább erősítették jelenlétét a kulturális emlékezetben. Mindez azonban kérdéseket vet fel, ha összevetjük jelenlegi pozícióját korának irodalmi mezejében elfoglalt helyével és kanonizációjának körülményeivel. Ács Dániel ugyancsak 2024-ben megjelent *Nem tudhatod – Egy tarkó lövés meghamisítása* című kötetében rámutat arra az ellentmondásra, hogy bár Radnótit a korabeli kulturális elit nem fogadta be teljes mértékben, életművének ethosát már akkor elkezdtek építeni, mikor még csak eltűntként volt nyilvántartva. A Rákosi- és a korai Kádár-korszak alatt jelentősége tovább nőtt, ami részben annak tulajdonítható, hogy korábbi barátai – Baróti Dezső, Tolnai Gábor és Ortutay Gyula – későbbi kultúrpolitikai pozícióikat kihasználva tudatosan igyekeztek megszilárdítani Radnóti Miklós pozícióját a kulturális emlékezetben.

Előadásomban megkísérlem felvázolni Radnóti Miklós pozícióját korának kánonjában, továbbá bemutatni, hogy a fent említett barátai milyen szerepet játszottak abban, hogy a költő bekerüljön a kulturális emlékezetbe, illetve tágabb olvasatban igyekszem képet festeni arról, hogy milyen egyéb bevett eszközöket használtak annak érdekében, hogy a kánonban elfoglalt szerepe megszilárduljon. Ezeket kiegészítve elemzem, hogy a Rákosi- és Kádár-korszak tankönyveinek különböző kiadásai milyen képet festettek a költőről, az életmű mely aspektusaira helyeznek hangsúlyt. Az előadás demonstrálni kívánja, hogy az említett korszakok közoktatási kánonja hogyan használta fel a szerzőt az aktuális narratíva kommunikációjára. Annak érdekében, hogy Radnóti jelentőségéről minél átfogóbb képet adhassunk, a vizsgálat alapját a korszak eltérő álláspontú kulturális szereplőitől származó naplók, levelezések és recenziók adják.

Bibliográfia:

„...az égre írj, ha minden összetört!” Radnóti Miklós és kortársai. Emlékkiállítás a költő születésének századik évfordulója alkalmából. 2009. április 22. – 2010. január 31. szerk. Varga Katalin. Budapest: Petőfi Irodalmi Múzeum, 2009.

Ács Dániel. *Nem tudhatod – Egy tarkó lövés meghamisítása*. Budapest: Magyar JETI, 2024.

Ferencz Győző. *Radnóti Miklós élete és költészete*. Budapest: Osiris, 2009.

Kappanyos András. „Így gondozd a Radnótidat”. In *„Mert annyit érek én, amennyit ér a szó”*. Szegedi Radnóti-konferenciák, szerkesztette Dr. Olasz Sándor és Zelena András, 29–34. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2009.

Lengyel András. „A Radnóti-kutatás néhány kérdése”. In *„Mert annyit érek én, amennyit ér a szó”*. Szegedi Radnóti-konferenciák, szerkesztette Dr. Olasz Sándor és Zelena András, 9–16. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2009.

Ortutay Gyula. *Napló 1-3*. Szerkesztette Markó László. Pécs: Alexandra, 2010.

Pap Kinga. „Radnóti az irodalompedagógiában és az irodalomtankönyvekben”. In *Levél a hitveshez – Az Abdán és Pannonhalmán. 2009. szeptember 25-27-én rendezett Levél a hitveshez-konferencia szerkesztett és bővített anyaga*, szerkesztette Fűzfa Balázs. Szombathely: Savaria University, 2010.

KŐ RÓZSA MÁRIA

magyar alapszak

„Saját tiszta módszere saját maga megszüntetéséhez vezet”. Erdély Miklós *Kollapszus orv.* című kötete és a huszadik századi természettudományos gondolkodás

A huszadik században a kvantummechanika körül kialakuló diskurzus alapjaiban keretezte át a klasszikus természettudományos gondolkodásmódot. Az új tudományos felfedezések, mint a fény kettős természete vagy a határozatlansági reláció megkérdőjelezték az objektív megismerés paradigmáját. A számos művészeti ágban alkotó Erdély Miklós a huszadik századi fizikusok gondolkodásában és nyelvezetében a kortárs művészet és filozófia gondolkodásmódját meghaladó értékeket vélt felfedezni. Ez elsősorban az ellentmondás-mentesség kérdésében nyilvánult meg, Erdély a természettudományokra morális és retorikai mintaként tekintett, mindemellett pedig művészetelméletével – a jelentés kioltással összefüggésbe hozható, művészetébe átforgatható gyakorlatként értékelte a kvantumfizika klasszikus kauzalitást megkérdőjelező eredményeit.

1974-ben a párizsi Magyar Műhely gondozásában jelent meg *Kollapszus orv.* című kötete, melynek második felében (*Hangos, Számos*) a modern természettudomány ellentmondásaitól feszülő gondolatiságát igyekszik átültetni poétikai gyakorlatba. „A szemlélettől olyan távol eső igazságokat vagy modelleket kell nekik megfogalmazni, amit még soha senkinek” – jegyzi meg Erdély a kortárs fizikusokról 1982-ben Sebők Zoltánnal való beszélgetésében, s így az elméletalkotók „nyelvi bravúrokra kényszerülnek”.

Kutatásomban azt vizsgálom, milyen szervezőelvek mentén reprodukálja költészetében Erdély a modern fizika gondolatiságát, miben látja e gondolkodásmód jelentőségét és hogyan kapcsolódik mindez neoavantgárd identitásához. E kérdések feltárásához a *Kollapszus orv.* olyan természettudományos ihletésű költeményeit hívom segítségül, mint például a *Rejtett paraméterek* és a *Dirac a mozipénztár előtt*.

Bibliográfia:

- Erdély Miklós. *Kollapszus orv.* Párizs: Magyar Műhely, 1974.
Kőhalmi Péter. *Erdély Miklós*, Budapest: Seleris Project, 2022.
Müllner András. „A molluszkum-nyelv. Természettudomány és avantgárd művészet”. *Parnasszus* 17, 3. sz. (2011): 55–59.
Müllner András. *Tükör a sötétséghez. Erdély Miklós kollapszus orv. című kötetéről*. Budapest: Magyar Műhely, 2016.
Sebők Zoltán. „Új misztika felé. Beszélgetés Erdély Miklóssal”. *Híd* 46, 3. sz. (1982): 375–376.
Szőke Annamária. „»Titok a jövő jelenléte«. Tudomány a művészet határain belül Erdély Miklós művészetében”. *Nappali ház* 1. sz. (1997): 42–65.

MAGYAR MŰHELY

EÖTVÖS COLLEGIUM

SZERVEZŐK:

BERSÁN BERNADÉTT, HELMRICH MÁRTON, KŐHEGYI ANDRÁS,
LÁSZLÓ ISTVÁN, PAVLOVITS GITTA, SZÚCS DÓRA